

بررسی همزمان موانع و راه‌کارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی با مزیت‌ها و اولویت‌های آن در استان ایلام در جهت اشتغال و بهبود فضای کسب و کار

علیرضا زنگوش - کارشناسی ارشد مدیریت دولتی
مهدی مظفری - کارشناسی مهندسی صنایع
عرفان زرگوش - دانشجو کارشناسی مهندسی صنایع

سرمایه‌گذاری خارجی از مهم‌ترین نوع سرمایه‌گذاری بوده که می‌تواند آثار موثر و پایداری، برای توسعه اقتصادی به ارمغان آورد و از عوامل ضروری، جهت رسیدن به پیشرفت و توسعه برنامه‌ریزی برای رشد آینده کشور و استان است. نگاه آگاهانه به پتانسیل‌های موجود در استان ایلام همانند: شرکت پتروشیمی، پالایشگاه گاز، تردد بالای زائرین ایرانی به عتبات، منطقه آزاد تجاری مهران و تبدیل شدن این منطقه آزاد به یک بندر خشک را می‌توان، یکی از متغیرهای مهم برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، اشتغال و بهبود فضای کسب و کار در ایلام قلمداد نمود. برای تحقق این افق، باید موانع سرمایه‌گذاری و نیز مزیت‌های آن در استان محروم ایلام به روشنی بیان شود. در ادامه مقاله، موضوع بیشتر تشریح خواهد شد.

موانع و راهکارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان ایلام

آگاهی و شناخت موانع سرمایه‌گذاری از نگاه یک سرمایه‌گذاری خارجی باعث می‌شود راه‌کارهای جذب سرمایه‌گذاری و رفع موانع شناسایی شوند، از طرفی زمینه برای جذب سرمایه‌گذاری فراهم می‌شود. با توجه به آن‌که بخشی از موانع سرمایه‌گذاری خارجی در ایلام تابع موانع سرمایه‌گذاری خارجی در کلان کشور است، لذا باید موانع مشترکی که در سطح ایران و کشورهای در حال توسعه جهان وجود دارد، بیان می‌شود:

الف- باور و ذهنیت منفی نسبت به سرمایه‌گذاری و سرمایه خارجی همواره القاکننده یک تصور و احساس غلط و با کم‌ترین تعقل نسبت به خطرات آن است.

ب- تصویب قوانین و مقرراتی که ممکن است مسیر سرمایه‌گذاری و انگیزه به سمت آن را دشوار کند.

ج- موانع کاغذبازی و سندبازی پیچیده در نظام دولتی کشورهای کمتر توسعه‌یافته یک مانع است و نیز در این کشورها زمان خاتمه طرح‌ها طولانی است.

چ- عدم یا ضعف مدیریت اقتصادی، که نمی‌تواند به درستی با

واژگان کلیدی: سرمایه‌گذار داخلی، سرمایه‌گذار خارجی، جذب سرمایه‌گذاری، مزایای و موانع سرمایه‌گذاری، شهر ایلام

مقدمه

اگر ما سرمایه‌گذاری خارجی را به عنوان یک ابزار ناشی از فناوری‌های جدید در نظر بگیریم، علاوه بر اثر مستقیم به راه‌های ارتباطی مختلف که از راه آن، نفوذ نوآوری‌های مرتبط با مهارت‌ها در شرکت‌های محلی بیشتر از شرکت‌های خارجی مطرح می‌شود: اثر نمایشی (شرکت‌های محلی اتخاذ فن‌آوری‌های جدید از طریق تقلید و مهندسی معکوس را در نظر می‌گیرند). سر ریزهای عمودی (ارتباط رو به عقب و رو به جلو در مسیر فناوری بین صنایع به‌روز شده). گردش کار و کارگران آموزش دیده در شرکت‌های خارجی ممکن است، دانش را به شرکت‌های داخلی القا، نماید، معاوضه کارفرمایان، یا توسط فرآیندهای آغازی کسب و کار خود را انتقال دهند. در ادامه موانع و راهکارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و همچنین مزیت‌ها و اولویت‌های آن در استان ایلام را بررسی خواهیم نمود.

مشکلات و تغییراتی که حاصل می‌شود، روبرو شود و آن‌ها را از میان بردارد.

موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان ایلام

استان ایلام جزء مناطق کمتر توسعه یافته کشور است؛ عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز تابع سایر متغیرهای موثر بر توسعه و معلول یک سری عوامل به خصوص، در حوزه ساختارها و نهادها در این استان است. موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان ایلام را می‌توان از زوایای گوناگونی بررسی نمود:

الف- موانع طبیعی، جغرافیایی و زیر ساختی: از مهم‌ترین عوامل طبیعی، جغرافیایی و زیر ساختی در ایلام که باعث عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی شده می‌توان به مواردی از قبیل پایین بودن جمعیت، کوچکی مساحت، وجود موانع کوهستانی و انزوای جغرافیایی ایلام نسبت به مراکز عمده فعالیت اقتصادی کشور است، ضعف زیرساخت‌ها نظیر شبکه راه‌های نامناسب، فراهم نبودن امکانات پرواز از فرودگاه ایلام به اکثر شهرهای مختلف کشور و سایر کشورها به ویژه همسایگان، عدم اتصال به راه آهن سراسری، ضعف مراکز علمی، دانشگاهی و تحقیقاتی اشاره نمود.

ب- موانع اقتصادی: گستردگی زیاد بخش دولتی و نبود بخش خصوصی اثربخش و کارآمد، محدود بودن بازار مصرف، ضعف اقدامات لازم جهت تشویق و اشاعه سرمایه‌گذاری، نبود نیروی انسانی متخصص، پایین بودن نسبت پس‌انداز به درآمد در ایلام که باعث ضعف سرمایه‌گذاری داخلی شده، بالا بودن ریسک اقتصادی- مالی و سرمایه‌ای و سنتی بودن شیوه تولید از مهم‌ترین موانع اقتصادی جلب سرمایه‌گذاری خارجی در استان است.

ج- موانع حقوقی: در کشور قوانین و مقرراتی داریم که موانع و محدودیت‌های جدی را در راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایجاد کرده است. از جمله این قوانین اصولی از قانون اساسی (اصل ۴۶، ۷۷، ۸۱، ۱۳۹)، قانون جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی مصوب سال ۱۳۴۳ و سایر قوانین مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد.

چ- موانع فرهنگی: همه بر این موضوع اتفاق نظر دارند که فرهنگ، عامل تاثیرگذاری در رشد و توسعه اقتصادی در هر منطقه به شمار می‌رود. ارتباط و تعامل کم بین ایلامیان با اتباع خارجی،

عدم وجود مدارس دو زبانه در ایلام، ناهمگن بودن بافت اجتماعی فرهنگی استان، وجود ساختارها و نهادهای بازدارنده توسعه، نشان دادن تصویری نامطلوب و تیره در استان در بعضی از رسانه‌های منطقه‌ای- ملی و بین المللی، غلبه فرهنگ واسطه‌گری بر تولید، از عوامل مهم در عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی در این حوزه می‌باشد.

ح- موانع سیاسی: بی ثباتی سیاسی و ناامنی در کشور عراق، عدم تعریف نقش و جایگاه استراتژیک ایلام در پیکره و سیاست‌گذاری کشور، نبود کنسول‌گری و نمایندگی کشورهای خارجی به خصوص کشور عراق در ایلام، از جمله موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.

خ- موانع مدیریتی و اداری: نبود تعامل مناسب بین دستگاه‌های اقتصادی و اداری، حاکم بودن دیدگاه بخشی‌نگر به جای کلی‌نگر، در سیستم اداری ایلام، عدم تعامل مناسب بین مدیران استان با سفرا و دیپلمات‌های خارجی مقیم ایران و ایرانیان مقیم خارج از کشور برای معرفی استان و جذب سرمایه‌گذاری خارجی، عدم وجود سایت و پورتال به چندین زبان زنده دنیا برای معرفی توانمندی‌ها و ظرفیت‌های اقتصادی استان از جمله موانع، در این حوزه برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد.

راهکارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان ایلام

برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی با توجه به موقعیت ویژه جغرافیایی و ژئوپلیتیکی و با داشتن ۴۲۵ کیلومتر مرز مشترک با کشور عراق، باید اقداماتی انجام شود و سرمایه‌گذاران خارجی اعم از این که بخواهند به صورت مستقل یا با مشارکت بخش خصوصی یا دولتی در ایلام فعالیت کنند، تنها در صورت مهیا بودن شرایط، تصمیم به سرمایه‌گذاری خواهد گرفت. با توجه به پتانسیل‌های ایلام راه‌کارها و پیشنهاد، در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان ایلام به شرح ذیل است:

الف- سیاست‌های تشویقی: نتایج تحقیقات محققین حاکی از این است که کشورها و مناطق دارای سیاست‌های تشویقی چون معافیت مالیاتی و گمرگی در اولویت سرمایه‌گذاری قرار دارند. در صورت وجود مشوق‌های سرمایه‌گذاری مانند بیمه سرمایه‌گذاران، معافیت‌های مالیاتی، گمرگی و امکان استفاده از تسهیلات ارزی ارزان قیمت، می‌تواند بستر لازم در جهت جذب

به سرمایه‌گذاری خارجی با اولویت صنایع پایین دستی پتروشیمی اختصاص یابد. احداث شهرک صنعتی بین‌المللی مشترک با عراق در شهرستان مهران که تولید آن به منظور صادرات و مبتنی بر بازار هدف عراق باشد، نیز ضمن توسعه اندازه و ظرفیت بازار به ارتقاء توجه‌پذیری طرح‌های صنعتی و خدماتی در استان کمک شایان توجهی می‌کند. رایزنی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در اجرای طرح‌های نفت و گاز ایلام بر مبنای قرارداد بای‌بک مانند سایر استان‌ها نیز می‌توان پیشنهاد شود.

مزیت‌ها و اولویت‌های سرمایه‌گذاری خارجی در ایلام

سرمایه‌گذاری خارجی از با ثبات‌ترین نوع سرمایه‌گذاری بوده که اهدافی چون اصلاح و بهبود ساختار و عملکرد صنعتی، رشد اشتغال و سرمایه‌انسانی، افزایش نقدینگی بازارهای سرمایه محلی، پیوند اقتصادهای محلی با ملی و اقتصاد بین‌المللی، دستیابی و توسعه بازارهای صادراتی، ارتقای فناوری، توسعه مهارت و مدیریت برای بالا بردن توان کیفی نیروی کار داخلی و افزایش استاندارد تولیدات داخلی را به دنبال خواهد داشت. در ادامه مهم‌ترین طرح‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف استان ارائه می‌شود.

الف- وجود حدود ۱۱ درصد ذخایر مستقل گاز کشور و ۳۱/۵ درصد ذخایر نفت مناطق خشکی ایران در ایلام

ب- زمینه لازم جهت سرمایه‌گذاری در زمینه انبارها، سردخانه‌ها در جهت ظرفیت‌سازی و ذخیره‌سازی کالا به ویژه در مناطق

مرزی مهران و دهلران

چ- وجود جنگل‌ها و مراتع مستعد در ایلام برای پرورش دام

ح- فراوانی نسبی آب و امکان مهار آن برای تولید برق کشور

خ- وجود ۴۳۵ کیلومتر مرز مشترک خارجی که بالقوه یک مزیت بسار مهم و با ارزش برای منطقه و حتی کشور به حساب می‌آید.

د- داشتن صنایع دستی متنوع و قابل توسعه

ذ- برقراری ترانزیت سوخت از کشورهای ارمنستان، قزاقستان به کشور عراق از مرز بین‌المللی مهران

ر- وجود مرز بین‌المللی مهران که بزرگترین پایانه مرزی خاورمیانه در آن قرار دارد و نیز گمرگ فعال، بازارچه تجاری در

این مرز بین‌المللی

ز- وجود جنگل‌ها جهت توسعه گردشگری طبیعی، پرورش دام و غیره

سرمایه‌گذاری را فراهم کند. این سیاست‌ها می‌تواند در قالب ارایه لایحه جهت بررسی و تصویب در مجلس یا در قالب بخش‌نامه و دستورالعمل‌های اداری مصوبه هیات وزیران با نگاه خاص به ایلام رخ دهد.

ب- تصویرسازی: تصویرسازی، بدان معنا که نگاه مثبت برای سرمایه‌گذاری در ایلام مهیا شود. وجود یک شبکه اطلاع‌رسانی قوی و گسترده که اطلاعات به روز و دقیق در خصوص نیروی کار، زیرساخت‌ها مشوق‌ها و غیره را در اختیار سرمایه‌گذاران قرار دهد، انگیزه ورود سرمایه به استان را فراهم می‌نماید و به دنبال اجرای این روش، اشتغال و کسب و کار متعدد و گوناگون ایجاد می‌شود.

ج- توسعه زیرساخت‌ها: وجود زیرساخت‌های اقتصادی گسترده نیز می‌تواند، از عوامل جذب سرمایه‌گذار خارجی باشد. توسعه زیرساخت‌ها: نظیر راه‌ها، بزرگراه‌ها، راه آهن و افزایش تعداد و مقصد پروازهای فرودگاه استان و بین‌المللی شدن آن و همچنین احداث راه آهن بین عراق و ایلام از مهم‌ترین عوامل موثر در جهت سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی بیشتر در ایلام می‌باشد. توجه ویژه به منطقه آزاد تجاری مهران نیز می‌تواند نقش بسیار به‌سزایی در این راه ایفا کند.

چ- حوزه اداری و مدیریتی: تشکیل دفتر یا مرکز سرمایه‌گذاری خارجی، در ایلام به منظور حمایت موثر از فعالیت‌های سرمایه‌گذاران خارجی و با حضور کارشناسان و صاحب‌نظران بخش‌های مختلف دولتی و خصوصی است. این مرکز با همکاری و مشارکت بخش دولتی و خصوصی و زیر نظر ستاد جذب و توسعه سرمایه‌گذاری استان که در راس آن استانداری قرار دارد، فعالیت کند.

خ- فعالیت‌های علمی و تعاملی: پژوهش‌های بنیادی و کاربردی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی استان، حمایت از طرح‌های پژوهشی محققین توسط سازمان‌ها و ادارات استان، برگزاری همایش و نشست برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و موارد فراوان دیگر در زمینه فرصت‌های سرمایه‌گذاری و عرضه آن در قالب بسته‌های سرمایه‌گذاری، اشاره نمود.

ح- استفاده از تجربه‌های موفق استان‌های دیگر: قطعا استفاده از تجارب استان‌های موفق کشور در جذب سرمایه‌گذار نقش مهمی را می‌تواند ایفا کند. پیشنهاد می‌شود شهرک صنعتی شماره دو ایلام در شهر چوار، روستای گله‌جار (۱۵ کیلومتری ایلام و ۴ کیلومتری پتروشیمی) یا هر مکان مناسب و به صرفه‌ی دیگر

س- ایجاد منطقه آزاد تجاری مهران
ش- در بخش گردشگری، وجود تاریخ کهن و منابع طبیعی از مزایای استان ایلام برای جذب سرمایه‌گذاری در ایلام می‌باشد.

نتیجه‌گیری

سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند موجب افزایش اشتغال شود و اشتغال اثر رقابتی را در مقایسه با اثر نیروی کار، صرفه جویی مستقیم از فشارهای وارده را افزایش می‌دهد. زمانی که یک کشور در حال توسعه مرزهای خود را برای سرمایه‌های خارجی باز می‌کند، سرمایه‌گذاری اثرات ایجاد اشتغال مثبت به صورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق ایجاد شغل برای تامین‌کنندگان و خرده‌فروشان و هم چنین اثر استخدام در قسمت سوم از طریق ایجاد درآمد مازاد، را ایجاد می‌کند و افزایش تقاضا را به دنبال خواهد آورد. جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایلام، دولت و مدیران اجرایی در جهت این مهم که ضرورتی اجتناب‌پذیر برای استان محروم ایلام است تلاش نمایند چون تنها استانی که در کشور، هنوز موفق به جذب سرمایه‌گذاری خارجی نشده است. پس باید در این راستا مدیران ملی و بومی با برنامه‌ریزی دقیق و جامع و استفاده از پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل استان بکوشند تا شاهد جذب سرمایه‌گذاری مناسب و مکفی باشیم که این امر باعث ایجاد اشتغال، بهبود فضای کسب و کار خواهد شد. پیشنهاد می‌شود جهت سرمایه‌گذاری خارجی موارد ذیل مورد توجه بیشتری قرار بگیرند. ۱- تشکیل اتاق‌های بازرگانی مشترک با کشور عراق ۲- تشکیل کارگروه جذب سرمایه در ایلام با همکاری کلیه دستگاه‌های تابعه.

منابع

۱. سایت سازمان سرمایه‌گذاری و کمک اقتصادی و فنی ایران
۲. عباسی، ابراهیم (۱۳۸۳)، جذب سرمایه‌گذاری در ایران، تهران، همشهری
۳. ابزاری، مهدی و هادی تیموری (۱۳۸۶)، جریان سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای توسعه نیافته، تهران، ماهنامه تدبیر، سال هجدهم، شماره ۱۷۹ صفحه ۶۵-۲۷
۴. درگاهی، حسن (۱۳۸۵)، عوامل موثر بر توسعه سرمایه‌گذاری خارجی: دزس‌هایی برای اقتصاد ایران، تهران، فصلنامه شریف، صفحه ۷۳-۵۷